

събирателния термин "гаджо". Много често се свързва формално циганския културен модел с антропологическия тип на носителите му. Доколко това мнение е правилно, можем да съдим от следните примери:

В помашките села в Крумовградско Аврен, Черничево и Горни Юруци по-голямата част от циганите антропологически не се различават от основното население.

На няколко места в България (тя, между другото, е рай за циганолога) съществуват групи бивши чифлигарски села (в Хасковско, Плевенско, Ениджевардарско, Разградско), чието население има българско самосъзнание и култура и функционира като част от българския етнос. Но в антропологическо отношение то показва силен, дори преобладаващ примес на циганска кръв. По същество във формирането му са взели участие напълно асимилирани или по-точно, акултурирали се цигански групи.

На другия край на Европа, в Ирландия, чергазува микрогрупа на ирландския етнос, т. нар. "тревълъри". Тези около 10 хил. души, въпреки че не се различават антропологически от останалите ирландци, а дори за разлика от повечето от тях говорят на староирландски диалект, водятномадски живот в покрити каруци, подобно на тамошните цигани и имат приблизително еднакъв с тях културен модел. И двете групи на Британските острови са включени в понятието "джипси".

Могат да се посочат и други подобни факти, от които следва да се съгласим, че основният етно-разделителен признак в случая е циганския културен модел - със свой свят на идеи и аксеологична структура, т.е. всичко, което в българската разговорна реч се включва в абстрактното понятие "цигания".

Този културен модел има две основни социоекономически характеристики, формиращи в условията на Индия и донесени оттам. Първата, по-архаичната, е наследена от родовото общество. Тя се изразява в стремеж за лична независимост и неовъзвръзаност, с избягване участието в организирано производство за по-дълъг период от време. Циганинът не е лентяй. Той е готов да работи каквато и да е тежка и непривлекателна работа, стига да няма постоянен началник над главата си. Решение за собствените си действия може да взема единствено сам. Този феномен е дал вдъхновение на Пушкин да напише известната си поема.

Втората характеристика е формиращия при други исторически условия кастов възглед за обществото. Отношението на циганите към обкръжаващите ги "гаджо" е отношението на